

Caſſi Plinii ſecundi naturalis hiſtorie

mōtorium. ccl. Os meotidis. cccxij. M. d. Oſtium tanais. cclxv. M. Qui curſus compēdijs maris breuior fieri poteſt. lxxxix. M. Ab oſtio tanais nihil modicus diligentiffimi auctores fecere. Artemidorus vltiora icomperta exiſtimauit: cum circa tanain ſarmatarū gentes degere fateretur ad ſeptētriones verſas. Iſidorus adiecit. xij. M. l. vſq; ad tilen: quæ cōiectura diuinationis eſt. Ego nō miore q̃ pxime dicto ſpatio ſarmatarū fines noſci intelligo. Et alioquin quātū eſſe debet qđ innumerabiles gentes ſubinde ſedem mutātes capiat. Vnde vltiorē meſuram inhabitabilis plagæ multo eē maiorē arbitror. Nam & germania immenſas inſulas non pridem cōpertas cognitū habeo. De longitudine ac latitudine hæc ſunt quæ digna memoratu putem Vniuerſum autē hūc circuitum. Eraſtoſthenes in omniū quidā litterarū ſubtilitate: & in hac vtiq; præter cēteros ſolers: quæ a cunctis p̃bāri video ducentorū quinquaginta duorū millium ſtadium p̃didit. Quæ meſura Romana cōputatione efficit trecēties quindecies cētena milia paſſuum. Improbū auſum: verū ita ſubtili argumētatione cōprehenſum vt pudeat nō credere. Hipparchus & incoarguedo eo & in reliqua omni diligētia mirus adiſcit ſtadiorum paulominus. xxv. milia.

Orbis circuitus

Harmonica mundi ratio.

CA. CXII.

Dionysiodorus.

Lia Dionysiodoro fides: neq; enim ſubtrahaz exemplū vanitatis græcæ maximū. Cidius hic fuit geometrica ſciētia nobilis. Senecta diez obiit in patria. Funus duxere ei p̃pique ad quas ptinebat hæreditas. Eæ cū ſecutis dieb; iuſta peragerent: inueniſſe dicūt in ſepulchro epiſtolā Dionysiodori noīe ad ſupos ſcriptam. Perueniſſe eū a ſepulchro ad iſſamā terrā: eſſeq; eo ſtadiorū quadragintaduomilia. Nec deſuere geometræ qui interpretarent ſignificare epiſtolā a medio terrarū orbe miſſam quo deorſus ab ſummo lōgiſſimū eſſe ſpatiū: & idē pilæ mediū. Ex quo cōſecuta cōputatio eſt: vt circuitu eſſe. cc. quinquagintaquinq; milia ſtadia p̃nūciarent. Harmonica ratio quæ cogit rerū naturā ſibi ipſā cōgruere: addit huic meſuræ ſtadia ſeptem milia: terramq; nonageſimā ſextam milleſimam totius mundi partem facit.

CAII PLII. SECVNDI NATVRALIS HISTORIAE LIBER TERTIVS. PROHEMIVM.

ACTENVS DE SITV ET MIRACVLIS TERRAE AQVARVM: q; ac ſyderū & ratione vniuerſitatis atq; meſura. Nunc de partibus q̃q; infinitū id quoq; exiſtimatur nec temere ſine aliqua reprēhentione tractatū. Haud vilo in genere venia iuſtior eſt: ſi modo minime mirū eſt hominem genitum nō omnia humana nouiſſe. Quapropter auctore neminez vnum ſequar. Sed vt quemq; veriffimum in quaq; parte arbitror. Quoniam commune ferme omnibus fuit: vt eos quiſq; diligentiffime ſitus diſceret: in quibus ipſe prodebat: ideo nec culpabo aut coarguam quemq; locorum nuda nomina: & quanta dabitur breui

Tres orbis partes

Vel. xv.

Proditur vel panditur Abila & calpæ montes herculis metæ & colūnæ.

tate ponentur claritate: cauſiq; dilatis in ſuas partes. Nūc enim ſermo de toto eſt. Quare ſic accipi velim: vt ſicut vidua fama ſua nomina qualia fuere primordio ante vllas res geſtas nuncupentur: & ſic quædam in his nomen datura quidem: ſed mundi rerumq; naturę. Terrarū orbis vniuerſus in tres diuiditur partes: Eropam: Aſiam: Africam. Origo ab occaſu ſolis & gaditano freto: qua irūpens oceanus atlanticus in maria interiora diffunditur. Hinc intrāti dextra africa eſt: leua europa: inter has aſia eſt. Terminī amnes tanais & nilus. Duodecim milia paſſuum in longitudinē quas diximus fauces oceani patent: quinq; milium in latitudine a vico mellaria hispaniæ ad promontoriū africæ album: auctore tarquinio Gracula iuxta genito. T. Liuius: ac Nepos Cornelius latitudinis tradiderunt. vbi minus. vij. M. paſſuum. Vbi vero plurimum. x. M. Ta3 modico ore tam immenſa equorum vaſtitas proditur. Nec profunda altitudo miraculum minuit. Frequētes quippe tēnię cādicantis vadi carinas territant. Qua de cauſa limē iterni maris multi eū locum appellauere. Proxiā autē faucibus vtrinq; impoſiti montes coercent clauſtra: abila africæ: europæ calpæ: laborū Herculis metæ. Quā ob cauſam indigenæ colūnas eius dei vocāt: creduntq; perſoſſas excluſa antea admiſſe maria: & rerum naturę mutaſſe faciem.

De europa.

CA. I.

Rimum ergo de europa altrice victorijs omniū gētiū populi: lōgeq; terrarū pulcherrima quā pleriq; merito nō tertiā portionē fecere: vix: & quā in duas ptes ab amne tanai ad gaditanū fretū vniuerſo orbe diuiſo. Oceanus hoc qđ dictū eſt ſpatio atlaticū mare iſundēs: & auido meatu terras q̃cūq; veniētē expauere demergens: reſiſtētes quoq; flexuoſo litto

rum anfractu lambit europam: vel maxie recessibus crebris excavans: sed in quattuor p̄cipue sin⁹. Quorū primus a calpe hispanie extimo (vt dictū est) mōte locobrutinū vsq; promōtorū: immenso ambitu flectit. In eo prima hispania terrarū est vltior appellata. Eadē bethica. Mox a fine virgita no citerior: eadēq; tarraconēsis ad pyrene iuga. Vltior i duas p̄ longitudinē puicias diuidit. Si quidē bethycā latere septētrionali p̄tendit lusitania amne ana/ discreta. Ort⁹ hic laminitano agro citerioris hispaniæ: & modo se i stagna fundens: mō in angustias resorbens: aut in totū cuniculis cōdens & sæpi⁹ nasci gaudēs in atlaticū oceanū effunditur. Tarraconensis aut hinc affixa pyreneo: totoq; ei⁹ a latere decurrēs & simul ad gallicū oceanū hiberno mari trāsuerſa se pandēs solorio monte & oretanis iugis/ carpetanifq; & asturu a bethyca atq; lusitania distinguit. Bethyca a flumine eā me diā secante cognominata: cūctas puincias diuiti cultu/ & quod i fertili ac peculiari nitore p̄cedit Iuridici conuētus ei quattuor. Gaditan⁹: Cordubēsis. Astygitan⁹: Hispalāsis. Oppida om̄ia numero. clxxv. In ijs coloniæ. viij. Municipia. viij. latio antiquitus donata. xxix. Libertate. vj. Fœdere. iij. Stipēdiaria. cxx. Ex his digna memoratu aut latiali sermōe dictū facilia. A flumie ana littore oceani oppidū onnoba lusturia cognominatū. Interfluētēs luxia & vrium mariāni mōtēs. Bethys fluui⁹ Littus curſe i flexo sinu. Cui⁹ ex aduerso gadis inter insulas dicēde. Promōtorū Iurionis. Port⁹ Bessippo. Oppida belō mellaria. Fretū ex atlatico mari. Cartheia tarthesos a gr̄cis dicta. Mōs calpe Deide littore interno oppido berbesula cū fluuiio. Itē salduba oppidū vlt malacha cū fluuiio fœdera toz. Dein menoba cū fluuiio. Sexifirmiū cognomīe iuliū. Sexi & abdera Murgis. Betycā finis. Orā eā vniuersā originis p̄noz existimauit. M. Agrippa. Abana aut atlatico oceano obuerſa bastuloz turdulorūq; ē in vniuersā hispaniā. M. Varro puenisse hiberas/ & p̄sas/ & p̄necas/ celtasq; & p̄enos tradit. Lusū. n. Liberi patris: ac lysam cū eo bacchātē nomē dedisse lusitaniæ: & Pana p̄fectum ei⁹ Vniuersa aut quē de Hercule/ ac pyrene vel Saturno tradunt: fabulosa i primis vt arbitror. Bethys in tarraconesi puincia nō (vt aliq; dixere) mentesa oppido: s; tygēsi exoriēs saltu: iuxta quē tader fluuius qui carthaginensem agrum rigat. ille ocior refugit Scipionis rogum/ versusq; in occasum oceanum atlaticū puinciā adoptans petit: modicus primo: sed multorum fluminum capax: quibus ipse famā aquasq; aufert. Bethycā primū ab ossigetania infusus amœno blandus alueo: crebris dextra leuaq; accolitur oppidis. Celeberrima inter hūc & oceanū oram in mediterraneo segeda: quē augurina cognominat. iulia quē fidētia. Virgo quē alba. Ebura quē cerialis. Eliberi qd liberini. Libida q̄ clausa. Stici quod iulies. Vesce quod fauetia: singilia: hegua: auia: ebdanū: aglaminor/ hebura: castra vinaria: episprium: ipho: noua: illurco: & ofca: esca: succabo: nuditanum: ruati vetus. Oia bastetanīe vergētis ad mare. Cōuentus vero cordubensis circa flumen ipsum ossigi quod cognominatur laconium. Illiturgi quod forum iuliū. ipasturgi quod triumphale. Sitia & xuij. m. p̄as. remotū in mediterraneo. Obulco quod botificēse appellatur. mox ripepora fœderatorum. Sacili martalium onubam. Et dextra corduba/ colonia patritia cognominata. inde primū nauigabili bethycē. Oppida carbulo decuma fluui⁹ singulis eodē bethys latere icedens. Oppida hispalēsis cōuent⁹: celtica: vamacana: acria: ilpa cognomīe ilipa italica. Et a leua hispalicōlonia cognomīe romulensis. Ex aduerso oppidū offet: quod cognominat iulia cōstantia. Virgentiū qd iulij genitor. Hippo caurasiarū fluuius menoba & ipse a dextro latere ifusus. Ac inter æstuaria bethys oppidū nebrissa/ cognomine veneria & colobona. Colonia asta quē regia dicūt: & i mediterraneo assida: quæ cæsariana. Singulis fluuius in bethyn quo dictū est ordine irrumpens astigitanā coloniam alluit cognomine augustam firmam: ab ea nauigabilis. Huius conuentus sunt reliquæ coloniæ immunes tucci quæ cognominantur augusta gemella. Ituci quē virtus iulia. Atubi quæ claritas iulia. Verso quē genua vrbānorū inter quæ fuit nuda cū Pompeij filio capta. Oppida libera astygie vetus ostippo. Stipendiaria: callet: calucula: castra gemina: ilipula minor: merucra: sacrana: obucula: oningis. Ab ora venti prope monobam amnem & ipsum nauigabilem haud procul accolunt alōtigiteli: alostigi. Quæ autē regio a bethycā ad fluuium anam tendit: Extra p̄dicta beturia appellatur in duas diuisa partes: totidēq; gentes. Celticos qui lusitaniā attingunt: hispalēsis cōuentus. Turdulos qui lusitaniā & terracōnensem accolunt: iura cordubam petunt. Celticos a celtiberis ex lusitania aduenisse manifestus est tiberis orti. sacris lingua oppidorū vocabulis: quæ cognominibus in bethyca distinguntur. Seria quæ dicitur fama iulia. Vertobrige cōcordia iulia. Segede restituta iulia: contributa iulia. Vcultuniacum: quæ & turiga nunc est. Laconimurgi constantia iulia. Tereſibus fortunales: & callensibus emanici. Præter hæc i celtica ac imbro: arunda: arūci. turobrica: lastigi: alpeſa: sisepone: serippo. Altera beturia quæ diximus turdulorum: & conuentus cordubensis habent oppida non ignobilia. Arsam mellariam: mirobicam regiones ofintiadis siseponem. Gaditani conuentus ciuium Romanorum. Regina latinorum regia. Carisa cognomine Aurelia. Vrigia cognomine castrum iulium. Item Cæsaris sa-

Vel locros & brutum
Vel virgitano
Vel vrlitano
Hispania bethyca,
& tarraconēsis.
Hispania bethica duplex

Vel asturię

Vndelusitania dicta

Vel succubo nuditanum.

Celtici a cels tiberis orti.

Vel cinippo.

Vel vrium

Latij Plynii secundī naturalis historie

lutariēsis. Stipēdiaria basaro: belippo: barbesula: lacippo: Besippo: callet: cappagū: olearo: ico cio: brana: sargūtia: andorise. Porro longitudinē vniuersāē⁹ pdidit. M. Agrippa. cccclxv. M. paf. Latitudinē. cclvij. M. Sed cū termini carthaginē vsq; pcederēt: q̄ causa magnos errores cōparatiōe mēsuræ sēpius parit. Et dū alibi mutato puiciarū modo: alibi itinerū auctis aut diminutis passib⁹ incu- buere maria tā lōgo quo alibi pcessere littora. Torsere se & fluminū aut correxere flexus. Præterea aliunde alijs exordiū mensuræ est: & alia meatus. Ita fit vt nulli duo concinant.

¶ Bethycē longitudo & latitudo.

CA. II.

Bethycæ longitudo nūc a castulonis oppidi fine gadis. cccclxv. M. & a murgi maritima ora. xxij. M. p. amplior. Latitudo a carteiana ora. ccxxiij. M. p. Agrippa quidē i tāta viri diligētia præterq; in hoc ope cura: cū orbē terrarū vrbi spectādū pponeret cæce errasse quis credat? & cū eo Diuū Augustum Is nāq; cōplexā ea porticū ex destinatione & cōmentarijs. M. Agrippæ a sorore eius inchoatam peregit.

¶ Hispania citerior.

CA. III.

Iterioris hispaniæ sicut cōpluriū puinciāriū aliquantum vetus forma mutata est: vtpote cum pōpeius Magnus trophæis suis: quæ statuebat in pyreneo. d. cccclvj. oppida ab alijs pibus ad fines hispaniæ vltioris in ditionē a se redacta testat⁹ sit. Nūc vniuersa puincia diuiditur in cōuēt⁹ septē. Carthainēsem: Tarraconēsem: Cæsaragustanum. Cluniēsem. Asturū. Lucensē. Bracatū. Accedūt insulæ quarū mētiōe seposita pter ciuitates cōtributas alijs puincia ip̄a. ccxcij. cōtinet oppida. In ijs colonias. xij. Oppida ciuiū Romanorū. xij. Latinorū veterum. xvij. Fœderatorum vñū. Stipēdiaria. cxxxij. Primi in ora bastuli: post eos quo dicit⁹ ordine intus recedētes: metesani: oretani: & ad tugū carpentani: iuxta eos vaccei: vectones: & cel tiberi: atrebaci. Oppida oræ pxima vrcti. Adscriptūq; bethycē bareā regio maunitania: mox deitania. Dein cōtestania: carthago noua: colonia: cuius a pmōtorio qd Saturni vocatur Cæsaream maunitaniæ vr̄bem. clxxxvij. M. p. traiectus. Reliqua in ora flumen tader colonia immuni. Illici vnde illicitan⁹ sin⁹ in eam cōtribuitur icositania: mox latinorum lucentium: dianium: stipendiarium: sucro fluuius: & quondā oppidū. Contestaniē finis regio edetana amœno prētendente se stagno ad celtiberos recedens Valentia colonia. iij. M. p. a mari remota. Flumen durias: tantundem a mari fagontum ciuiū Romanorū oppidum. fide nobile flumen idubeda/ regio ilergoanum. Iberus amnis nauigabili cōmertio diues ortus in cantabris haud pcul oppido iulobrica. ccccl. M. paf. fluens. nauiz. per. cclx M. a via oppido capax: quā propter vniuersam hispaniā gr̄ci appellauere iberiā. Regio cossetania flumen sub: colonia. Tarraco Scipionū opus/ sicut carthago p̄enorum. Regio ilergetuz: oppidū subur: flumen rubricatum: a quo laletani & indigetes. Post eos quo dicitur ordine intus recedētes radice pyrenēi: ausetani: itani: lacetani. Perq; pyreneū ceretani: dein vascōes. In ora aut colōia barciæ cognomine fauentia. Oppida ciuiū Romanorū beturo: illuro. Flumen larnū: blande: flumen alba. Emporia geminum hoc veterum incolarum/ & gr̄corum: qui phocētiuz fuere soboles. Flumē tichi. Ab eo pyreneā Venus in latere pmōtorij altero. xl. m. Nūc per singulos cōuent⁹ reddent insi- gnia præter supradicta terracone discrepant. populi. xliij. quorū celeberrimi ciuiū Romanorum dertulani: bisgargitani: Latinorū ausetani: cerretani: qui iuliani cognominant⁹: & qui augustani: ede- rani: gerudēses: gessoriensēs: teari qui iulienēs. Stipendiariorū aquicaldenses: onenses: betulonē- ses: Cæsaragustana colonia immunis amne ibero affusa: vbi oppidum antea vocabatur faldyba. Re- gionis idetaniæ recipit populos. liij. Ex his ciuiū romanorū bellitanos: celsenses. Ex colonia calatu- riganos: qui nascici cognominant⁹. Ilerdenses furdaonum gentis iuxta quos sicoris fluui⁹: oscēses re- gionis bassetanī: turiassonenses. Latinorum veterum cascantēses: ergauicēses: gracchuritanos: leo- nicēses: ossigerdenses. Fœderatos tarragenēs. Stipendiarios arcobriēses: andologēses: arcocehita- nos: burfaonēses: calaguritanos: q̄ fabularenēs cognominant⁹. Cōplutenēs: carcēses: cinenses: cor- tenses: damanitanos: carnenses: illursenses: spalenses: ilumberitanos: lacetanos: iubienēs: p̄pelonē- ses: segisenses. Carthaginē conueniunt populi. lxij. exceptis insularum incolis. Ex colonia accitania gemellēses & libifoca cognomine fero augustana: quib⁹ duab⁹ ius italię datū. Ex colonia salariēse oppidani latij veteris castuonenses: q̄ cæsari venales appellant⁹. Setabitani qui augustani valeriēses Stipendiariorū aut hi celeberrimi labanenses bastiani cōfaburēses: dianēses: segestani: ilor citani: la- minirani: mēfani: q̄ & oritani mentesani q̄ & bastuli: oretani q̄ & germani cognominant⁹: caputq; cel- tiberiæ: segobrigenses: carpentani & tolletani. tago flumini impositi. Dein viciēses: virgilienses. In cōuentum cluniensem varduli ducunt populos. xiiij. ex qbus labanenses tantum nominare libeat. Turmodigi quattuor in qbus segisamonenses: segisamaiulicēses. In eundem conuentum carietes & venneses quinq; ciuitatibus vadunt: quarum sunt velienēs: eodem peledcones celtiberorū quat-

Fide vel inde
Via vel varia

tuor populis quorū numantini fuere clare: sicut in vace eorū. xviij. ciuitatibus inter catinēses Pallā-
tini: iacobricēses: caucēses. Nā in cātabris quattuor populis iuliobrica sola memoratur. In austrigo-
num decē ciuitatibus tritium & virdouesta. Areuacis nomen dedit fluuius areua. Horū sex oppida
saguntia & vxama: quę nomina crebro alijs in locis vsurpantur. Præterea sagouia & noua augusta
termes: ipsaq; clunia celtiberiæ finis. Ad oceanū reliqua vergūt varduliq; ex p̄dictis & cātabri. Iū-
guntur ij asturū. xij. populi diuisi in augustanos asturica vrbe magnifica: in his sūt giri: pefici: lāciē
ses: soelæ. Numerus omnis multitudinis ad. cclx. M. liberorū capitum. Lucēsis conuentus populo-
rum est. xvj. præter ceucos & lebunos ignominiose ac barbaræ appellationis. Sed liberorū capitū
ferme. clxvj. Similimodo bracarū. xxiiij. ciuitates. cclxxv. capitū: ex quibus præter ipsos vibalos ce-
lerenos viballi: celerini: gallecti: equisilici: querquerni: citra fastidiū nominent. Lōgitudo ceterioris
hispaniæ est ad finē castulonis a pyreneo. d. Sexcēta septē. M. p. & ora paulo ampli. Latitudo a tar-
racone ad litt⁹ olarsonis. ccv. ij. E radicibus pyreni vbi cuneat angustis iter duo maria: paulatim de
inde se pandens: qua cōtingit vltiorem hispaniam tantundē & amplius latitudinē adijcit. Metal-
lis plumbi: ferri: æris: argenti: auri: tota ferme hispania scatet. Citerior & specularib⁹ lapidibus. Be-
thyca & minio. Sūt & marmorū lapidicinæ vniuersæ hispaniæ. Vespasianus imperator August⁹ ias-
tatus pcellis reipub. latius ius tribuit. Pyreni mōtes Hispanias: galliasq; determināt promontorijs
in duo diuersa maria proiectis.

Virgo vesta:
vel viro vesta

Hispaniæ in
metallis vber-
tas.

¶ Narbonensis prouincia.

CA. III.

Narbonensis prouincia appellat pars galliarū: quę īterno mari alluit: bacchata ante di-
cta: amne varo ab italia discreta/ alpiūq; saluberrimis Romano imperio iugis. A re-
liqua vero gallia latere septētrionali mōtibus gebenna & iuribus agrorū/ cultu virorū
morūq; dignatiōe amplitudie opū nulli prouinciā rū possederā: breuiterq; italia veri-
us q; puincia. In ora regio sardonū intusq; cōsuaranorū. Flumina Telim & obrim: op-
pida illiberis magnę quondā vrbis tenue vestigiū. Ruscino latinorū flumen ataxe pyreneo rubresc-
pmeans lacū. Narbō Martius decumanorū colonia. xij. M. passuum a mari distās. Flumina araris:
liria. Oppida de cætero rara præiacentibus stagnis agatha quondā massiliēsiū/ & regio volcarū te-
ctosagum: atq; vbi rhoda rhodiorum fuit. Vnde dictus multo galliarum fertilissimus rhodanus flu-
uius ex alpiibus se rapiens per remannum lacum: segnemq; deferēs ararim: nec minus seipso torrē-
tem isaram & druentiā. Libyca appellantur duo eius ora modica. Ex his alterum hispaniēse: alterū
metapinum: tertium: idemq; amplissimum massaliotiū. Sunt auctores & heracleā oppidum ī ho-
stio rhodani fuisse vltra fassam ex rhodano. c. passib⁹. Marij opere & nomine īsigne stagnum. Astro-
mela oppidū maritima auaticorū: superq; cāpi lapidei Herculis præliorum memoria. Regio ana-
taliq; & itus desuuiatium/ canarūq; Rursus a mari tricornium: & intus tricollorum. Vocontiorū
& segouellanorum: mox allobrogum/ ac in ora massilia græcorum phocensium. Fœderata pmon-
torium nomine/ citarista portus regio clamatulicorum. Dein suelteri supraq; verucini. In ora autez
hac athenopolis massiliēsiū: fōz iulij octauianorū colonia: quę pācēsis appellatur: & classica an-
nis in ea argente. Regio oxibioz: ligaunorūq; super quos suebri/ quariates/ adunicates. At i ora op-
pidum latinū antipolis. Regio decariū. Amnis cema ex alpiū mōte cemenō p̄fusus: In mediter-
raneo colonia arelate sextanorū: bitere septimanorū: arausio secundanorū. In agro cauarū valen-
tia: vienna allobrogum. Oppida latina aque sextiæ salioz: auenio cauarū: aptaiulia vulgentiū ale-
beceriorum: appollinariū: alba heluoz: augusta tricastinoz: antalia ærea bormānico macina bel-
lio/ carcasum/ volcas/ tectosagū/ celsaro carpētorac̄the: meminoz: cenicēses: cāboletri: qatlantici
cognominant. Forum Voconi: glanum Liui Leuteuani: qui & foroneroniēses. Nemaufū arecomi-
coz. Pifcenæ: ruteni: sanagenes: tolosani: tectosagij: agtaniē cōtermi: tascodunitari: cononiēses
vmbriani. Vocōtioz: ciuitatis fœderatę duo capita valgo: & luc⁹ augusti. Oppida vero ignobilia:
xix. sicut. xxiiij. nemaufensibus attributa. Adiecit formulæ Galba ipator ex ialpinis auanticos at-
q; ebrodiorū quorū oppidū dinia. Lōgitudinē puiciæ narbonēsis. ccclxx. M. p. Agrippa tradit: la-
titudinem. ccxviij.

Narbonensis
puincia ante
gallia brac-
chata dicta:
iuribus vel
vrbibus
Thelim vel
tichin. Vel ru-
brensem

Cāpi lapidei

Bitere vtblis
tere
Antalia vel
anatalia
Bellio vel ca-
bellio

Narbonensis
puincię lon-
gitudō ac la-
titudō
Roma mūdī
caput

¶ Italia tyberis/ roma/ campania.

CA. V.

Italia dehinc primiq; eius ligures: mox hetruria: vmbria: latii: vbi tyberina ostia: & ro-
ma terrarū caput. xvj. M. p. iteruallo a mari. Volcorū postea litt⁹: & cāpaniē picentium
nde: ac lucanū: brutiumq;: quo lōgissime in meridiem ab alpiū pene lunatis iugis in ma-
ria excurrit italia. Ab eo gręcię ora: mox salentini: peduculi: apuli: peligni: ferētani: mar-
rucini: vestini: sabini: picentes: galli: vmbri: hetrusci: veneti: carni: apides: istri: liburni. Nec ignoro
ingrati ac segnis animi existimari posse merito: si breuiter atq; in trāscursu in hūc modū dicat terra
omnium terrarum alumna: eadem & parens numine deum electa quę cælum ipsum clarius face-

Laij Plynii secundi naturalis historie

Italię laus.

Campanię

ybertas

Italia quer-

nuo folios

milis

ylcocynthos.

Italia quer-

nuo folios

milis

ylcocynthos.

Italia quer-

nuo folios

milis

ylcocynthos.

Italia quer-

nuo folios

milis

ylcocynthos.

Italia quer-

nuo folios

milis

ylcocynthos.

Italia quer-

nuo folios

milis

ylcocynthos.

Italia quer-

nuo folios

milis

ylcocynthos.

Italia quer-

nuo folios

milis

ylcocynthos.

Italia quer-

nuo folios

milis

ylcocynthos.

Italia quer-

nuo folios

milis

ylcocynthos.

Italia quer-

nuo folios

milis

ylcocynthos.

Italia quer-

nuo folios

milis

ylcocynthos.

ret: sparfa congregaret imperia: ritusq; moliret: & tot populorū discordes ferasq; linguas sermonis
cōmercio contraheret ad colloquia: & humanitatem homini daret: breuiterq; vna cunctarum gen
tium in toto orbe patria fieret. Et quid agam: tanta nobilitas omniū locorum: quos quis attigerit
tanta rerum singularum populorūq; claritas tenet. Vrbs roma vel sola i ea & digna etiam festa cer
uice facies: quo tandē narrari debet opere? Et qualiter campanię ora per se foelixq; illa ac btā amor
nitas: vt palā sit vno in loco gaudentis opus eē nature. Iam vero tota ea vitalis ac perennis salubri
tatis coeli temperies est: tam fertiles cāpi: tā aprici colles: tā innoxij saltus: tā opaca nemora: tā mu
nifica syluarū genera: tot montiū afflatus: tanta frugum/ & vitium/olearumq; fertilitas: tā nobilia
pecori vellera: tot opima tauris colla: tot lacus: tot amnium fōtiumq; ybertas: totā eam perfundēs:
tot maria: portus: gremiumq; terrarum commertio patens vndiq;: & tanq̃ ad iuuandos mortales
ipsa auida in mare procurrēns. Neq; ingenia ritusq; ac viros/ & lingua manuq; superatas cōmemo
ro gentes. Ipsi de ea iudicauere grāci: genus in gloriam suam effusissimum quorū partem ex ea
appellando grāciam magnam. Nimirum id quod in mentione coeli fecimus: hac quoq; i parte faci
endum est: vt quasda; notas/ ac pauca sydera attingamus. Legentes tantū quēso meminerint ad sin
gula toto orbe edisserenda festinari. Est ergo folio maxime querno assimilata: multo p̃ceritate am
plior/ q̃ latitudine in leuo se flectens cacumine: & amazonicę figura desinens parmę: vbi a medio ex
cursu cithos vocatur/ per sinus lunatos duo cornua emittens: leucopertā dextra: laciniū sinistra.
Patet longitudine ab alpino fine prętorię augustę per vrbē capuā neq; cursu meāte rhegium oppi
dum in humero eius situm: a quo veluti ceruicis icipit flexus: decies centenā/ & viginti milia passuū
multoq; amplior mensura fieret laciniū vsq;: ni talis obliquitas in latus digredi videretur. Latitudo
eius varia est. ccccx. miliū inter duo maria iferum/ & superum: amnesq; varum/ atq; arsiā: medię
atq; ferme circa vrbem romā ab hostio aterni amnis in adriaticum mare influentis ad tyberina ho
stia. cxxxvj. & paulo minus a castronouo adriatici maris alsum ad tuscum æquor. Haud vllō in lo
co. cc. in latitudine excedēs. Vniuersę autē ambitus a varo ad arsiā. xxx. M. passuum. lyiij. efficit.
Abesta circundatis terris Histria a liburnia quibusdam locis. c. M. passuum. Ab epīro & illyrico. l.
Ab africa minus. cc. vt auctor affirmat Varro. Ab Sardinia. cxx. milia. A Sicilia. m. d. A Corsica mi
nus. lxx. Ab issa. l. Incedit per maria coeli regione ad meridiē quidē. Sed si quis diligētē subtilitate
id exigat: inter sextam horam primamq; brumalem. Nunc ambitum eius/ vrbēq; enumerabimus.
Qua in re pręfari necessarium est auctore nos diuum Augustum secuturos: descriptionemq; ab eo
factam italię totius in regiones. xj. Sed ordine eo qui in littorum tractu fiet vrbū quidem vicinī
tes oratione vtiq; prępropera seruari non posse: itaq; interiori in parte/ digestionē in litteras eius
dem nos secuturos coloniārum mētionē signata: quas ille in eo. p̃didit numero. Nec sit⁹ originesq;
persequi facile est. In gaunis/ luguribus/ vt ceteri omittantur agro trities dato. Igit̃ ab amne varo ni
cea oppidum a massiliēsis conditū. Fluuius pado. Alpes populiq; i alpini multis nominibus: sed
maxime capillati oppido venditiōriū: ciuitatis Gemellion. Portus Herculis monachi: Ligustica
ora. Ligurū celeberrimi vltra alpes salys deceates/ moxubij/ centrones/ & caturiges orti vagyēni: sta
telli: elibi: velli: aielli/ euburates/ casmonates/ velates/ & quorum oppida i ora. p̃xima dicem⁹. Flu
men tutuba/ oppidum albiū/ itemeliū/ flumen merula/ oppidum albingaunum/ portus vadum saba
tium/ flumen porcifera/ oppidum genua/ fluuius feritor/ portus delphini. Tigulia itus segesta/ tigu
lior. Flumen macra ligurię finis. A tergo aut̃ supradictorū omniū apenninus mōs italię amplissim⁹
ppetuis iugis ab alpibus tendens ad siculū fretū. Ab altero eius latere ad padū amnem italię ditissi
mum omnia nobilibus oppidis nitent. Libarna/ dertona/ colonia/ trira/ barderata/ industria/ polētia/
carrea: quod potentia cognominatur. Forofului quod valētinum. Augusta vaciēnorū. Alba pōpeia
asta: aquę statiellorum. Hęc regio ex discreptione Augusti nona est. Patet ora ligurię inter amnes
varū & macrā. ccxj. M. pas. Adnectitur septime i qua hetruria ē ab amne macra: & ipsa mutatis se
pe noib⁹. Vmbros inde exegere antiquitus pelasgi. Hos lydi: a quorū rege tyrtheni: mox a sacrificio
ritu lingua gręcorū tursi sunt cognominari. Primū hetrurię oppidū luna portu nobile. Colonia lu
ca a mari recedēs: ppiorq; ipsa iter amnes Aeserē & arnu orta a Pelope pifisq; siue a tenucanis grę
cagente. Vada volateranea: fluuius cecina populonum hetruscorū quonda; hoc tantū in littore.
Hinc amnes prille: mox vmbro nauigiorū capax: & ab eo tract⁹ vmbrię portusq; telamō: cosa vol
tientiū a pplo Ro. deducta grauisce castrū nouū: pyrgi: ceretan⁹ amnis: & ipsuz cęre. Intus mil. pas
sibus quattuor agillā a pelasgis cōditorib⁹ dictū alsū: phregene. Tyberis amnis a macra. cclxxxiiij.
M. p. Int⁹ colonię falisca agris otra (vt auctor ē Cato) q̃ cognominat hetruscorū luc⁹. Colonię rufella
na senēsis: curtona: de cetero aretini veteres: aretini fidētiōres: aretini iuliēses: amitinēses: aquēfesco
gnomie taurini. blerani: cortonēses: capinates: clusini noui: clusini yeteres: fluētini p̃fluētī arno ap

positi: fefule: ferentinū: fescēnia. hortanum: herbanus: nepta. Nouē pagi præfecturę: claudia. Foro
 Clodij: pistorium: perusia: suanēses: saturnini qui ante aurinini vocabantur: sudertani: statones: tar- Albulā
 quinienses: thufcaniēses: vetuloniēses. veretani: veretini: volaterrani cognomine hetrusci: volsciniē Tybris
 ses in eadem parte. Oppidorum veterū nomina retinent agri crustuminus caletanus. Tyberis an- Tyberis
 tea tybris appellatus: & prius albula: e media fere longitudine appennini finibus aretintorū pfluit: Vel clauis.
 tenuis primo: nec nisi piscinis corruatus: emissusq; nauigabilis. sicuti tinia & clanis influentes in eū
 nouenorum ita cōceptu dierum si non adiuuent hymbres: sed tyberis propter aspera & confragosa
 Ne sic quidem præterq; trabibus verius q; ratibus longe meabilis fertur. p. c. l. Mil. d. non procul ti-
 ferno: perusia: & otriculo: hetruriam ab vmbri ac sabinis: mox citra. xliij. M. pas. vrbis vegentem a-
 grum a crustumino: dein fidenate: latinumq; a vaticano dirimens. Sed intra tiniam & clanim duo-
 bus & xl. fluuijs auctus: præcipuis autem nare & aniene: qui & ipse nauigabilis. Latium includit a ter-
 go. Nec minus tamen aquis ac tot fontibus in vrbem perductis. Et ideo quālibet magnarum nauū
 ex italo mari capax rerus in toto orbe nascentium mercator placidissimus. Pluribus ppe solus q; cę-
 teri i omnibus terris amnes accollitur: aspiciturq; nullis. Nulliq; fluuiorum minus licet iclusis vtri-
 q; lateribus: nec tamen ipse pugnat quāq; creber ac subitis incrementis: & nusq; magis aquis q; in
 ipsa vrbe stagnantibus. Quinimmo vates intelligitur potius ac monitor auctu semper religiosus
 verius q; seuus. Latium antiquum a tyberi circeios seruatum est. M. passuū. l. Longitudine. Tam te-
 nues primordio imperij fuere radices. Colonis sæpe mutatis tenuere alij alijs tēporibus. Aborigi-
 nes: pelasgi: archades: siculi: arunci: tutyli. Et vltra circeos volsci: osci: ausones vnde nomen modo
 latij pcessit ad lirin amnem. In principio est ostia colonia a romano rege deducta. Oppidum laurē Vel aurunc.
 tū lucus solis indigetis. Amnis numitius. Ardea a Danae persei matre condita. Dein quōdā aphro- Ostia vrbs
 distū antiū colonia. Astrua flumen & insula fluuius nympheus: clostra romana. Circeij quondā isu ab anco mar-
 la immenso quidam mari circumdata (si creditur Homero) & nunc plane. mirus est quod hac de re tio condita.
 tradere hoīm notitiā possum⁹. Theophrastus qui primo externorum aliqua de romanis diligēt⁹ Vel lacus so-
 scr ipfit. Nam Theopompus ante q; nemo mentionem habuit vrbem dumtaxat a gallis captam. lis ab indige-
 dixit. Clitharcus ab eo proximus legationē tantum ad Alexandrum missam. Hic iam plusq; & fa- nis.
 ma circeiorum insulæ & mēsuram posuit stadia. lxxx. in eo volumine quod scripsit Nicodoro athe-
 niēsiū magistratui: qui fuit vrbis nostræ. cccclx. anno. Quicquid est ergo terrarū propter decē mi-
 lia passuū ppe ambitus adnexum insulæ. Post eum annum accessit italię aliud miraculum. e circe-
 is palus pontina est quē locū. xliij. vrbium fuisse Mutianus ter consul prodidit. Dein flumen v̄fens Amyclę a ser-
 supra quod terracina oppidum lingua volscorū anxur dictum. Ibi fuere amyclę a serpētib; dele- pentibus de-
 tæ. Dein lacus fundanus: caleta portus. Oppidum formię antiqua lęstrigonum sedes. Vltra fuit op- letæ.
 pidū pyre: colonia minturnæ lyri amne diuisa clanico appellato. Sinuessā extremū in adiecto latio
 quam quidā dixerē sinopem vocitatam. Hinc Felix illa campania est. Ab hoc sinu incipiūt vitife-
 ri colles: & temulentia nobilis: succo p omnis terras inclyto: atq; (vt veteres dixerē) sūmum Liberi Liberi & ces-
 patris cum cerere certamen. Hinc setini & cecubi obtendunt agri. Is iunguntur falerni: caleni. Deī reris certa
 confurgunt massici: gaurani: furrentiniq; montes. Ibi laborini campi sternuntur: & in delicias alię men
 politur mēsis. Hæc littora fōtib; calidis rigantur: præterq; cætera in toto mari cōchylis pisce no- Vel epulanē
 bili annotantur. Nusq; generosior oleę liquor. Et hoc quoq; certamē humanę voluptatis tenuere mensis.
 osci: gręci: vmbri: tusci: campani. In ora sauo fluuius. Fulturnum oppidum cum amne. Litteriū cu-
 mæ calcidensum: miscenum: portus baiarum: bauli: lacus: lucrinus & auernus. Iuxta quē cimeriū
 oppidum quondā: Dein puteoli colonia dicæarchia dicti: postq; plægrei cāpi. Acherusia palus cu-
 mis vicina. Littore autē hoc Neapolis calcideniū: & ipsa parthenope a tumulo sytenis appellata Neapolis pri-
 Herculanium Pompeij haud procul expectāte mōte vesuuio. Alluēte vero sarno amne ager nuce us parthenoa-
 rius est: & ix. milia. passibus a mari ipsa nuceria. Surrentum cum promontorio mineruę sircum pedicta
 quondā sede nauigatione circeis duo de. lxxx. milia. p. patet. Regio ea a tyberi prima italię seruaf
 ex descriptiōe Augusti. Intus Colonie Capua a. xj. Campo dicta aquinū: sueffa: venafū: fora: thea
 num: sidicinum cognomine nola. Oppida abellinum: aritia: alba longa: acerani: allifani: attinates:
 aletrinates: anagnini: attellani. Aesulani: arpinates: auxiniates: auxelani: alfaterni. Et qui ex agro Vel aesulani.
 latino. Item hernico. Item labinocano cognominati. Bouillæ: calatix: casinum: calenum: capirū:
 tum: cernetū: cernetani qui mariāni cognominantur. Corani a Dardano Troiano orti. Cubulteri-
 ni: castrimonienfes: cigulani. Fabienfes. In monte Albano foro populienses. Ex falerno frusinates
 ferentinales: freginates: frabaterni veteres: frabaterni noui: ficolenses: fregellani: foroappi: forēta
 ni: gabini: iterannates: succasani qui & lirinates vocantur. Illionenses: lauini: norbani: nomentani:
 prænestini vrbe quondam stephane dicta. Priuernates: setini: signini: sueffulani: telini: trebulani:

Laij Plinii secundi naturalis historie

cognomie balimēses. Trehani: tusculani: verulani: veliterni: vilūbrēses: vluarnates supq; Roma ipsa: cuius nomē alterum dicere arcanis ceremoniarū nefas habetur: optimaq; & salutarī fide abolitū annunciauit Valerius Solanus: luitq; mox pēnas. Nō alienum videtur inferere hoc loco exemplū religionis antiquę ob hoc maxie silētiū institutę. Namq; Diua Angerona cui sacrificatur ad diē. xij. Kalādas Ianuarij ore obligato: obsignatoq; simulachrum habet. Urbem trīs portas habentem Romulus reliquit: aut vt plurimis tradentib⁹ credamus quattuor. Mœmia eius colligere ambitu impetatoribus censoribusq; Vespasianis anno conditę. d. cccxxxvij. Mil. pas. xij. M. cc. Complexa mōtes. vij. Ipsa diuiditur in regiōes. xiiij. Cōpita earū. cclxv. pas. eiufdē spatij mensura currēte a miliario in capite romani fori statuto ad singulas portas: quę sūt hodie numero. xxxiiij. ita vt. xij. portę se mel numerent: prętereanturq; ex veteribus. vij. quę eē desierunt. Efficit passuū per directum. xxx. M. d. v. lxij. Ad extrema vero tectorū cum castris prętorijs ab eodem miliario per vicos omniū viarum mensura colligit paulo amplius. lxx. M. passuū. Quod si quis altitudinē tectorū addat: dignaz profecto estimationē concipiat: fateaturq; nullius vrbis magnitudinem in toto orbe potuisse ei cōparari. Clauditur ab oriente aggere Tarquinij Superbi inter prima opere mirabili. Namq; eū muris equauit: qua maxime patebat aditu plano. Cætero munita erat p̄cellis muris: aut abruptis mōtibus. nisi q; ex patiētia tecta multas addidere vrbes in prima regione. Pręterea fuere in latio clara oppida satricum: pometia: scaptia: pitulum: politorium: tellene: tifata: cecin ficulnea: crustumeriū: meridia: medullia: corniculū: saturnia vbi nunc Roma est. Antipolis qđ nūc ianiculū in parte romę antenna: cameriū: collatia: amiternum: norbe: fulmo: & cum his carnem in mōte albano soliti accipere populi albēses. Albani: Aesolani: acciēses: abolani: bubetani: bolani: cufuetani: coriolani: fidenates: foretij: hortenses: albenes: latinienes: longultai: manates: macrales: mutucinēses: olliculani: ostulani: pedani: pollustini: querq̄tulani: sicani: sisolēses: toleriēses: tutiēses: vimitaliueliēses: vetulani: vicellēses. Ita ex ātīquo latio. liij. pp̄i iteriere sine vestigijs. In cāpano aut agro stabię opidū fuit vsq; ad Cn. Pompeiū. & L. Carbonē conf. a pridie Kalen. maij: quo die Sylla legat⁹ bello sociali id deleuit: quod nūc in villas abiit: Interdicit ibi & taurania. Sunt & morientis scalini relię. Pręterea auctor est Antias oppidum latinorum apiolas captū a L. Tarquino rege: ex cui⁹ pręda capitoliū is in fine inchoauerit. A surrentino ad filarum amnem. xxx. M. passus ager picentinus fuit. thuscōrū tēplo iunonis argiū ab Iasone cōdito insignis Int⁹ oppidū salerni: picentia. A filaro regio tertia & ager lucanus brutiusq; incipit. Nec ibi rara incolarū mutatio. Tenuerūt eum pelasgi: oenotrij: itali: morgetes: siculi: gręcię maxime populi: nouissime lucani a sannitib⁹ orti duce Lutio. Oppida pestū a gręcis posidonia appellatū sin⁹ pestanus: oppidum elea: quę nunc velia. Promōtorij palinuri a quo sinu recedente traiectus ad coloniā regiam. c. M. passus. Proximum autē huic flumē melphes. Oppidum buxentum gręcię pixus magnę: nūc lucanię. Saus amnis fuit & oppidum eodem nomine. Ab eo brutium littus: oppidum blanda: flumen balethuz: portus parthenius: & phocetium sinus vibonēsis locus clampetię. Oppidum temp̄sa. a gręcis temese dictum: & crotoniensii terina: sinuq; ingēs terin⁹. Oppidū cōsentia. Intus i peninsula fluuius acheron: a quo oppidani acherontini. Hippo quo i nūc vibonem valentiam appellam⁹. Portus Iherculus: Metaurus amnis. Tarentum oppidum: portus Horestis & medma. Oppidum scylleum: Cratis fluuius pater (vt dixere) scyllæ. Dein columna regia. Siculum fretum: ac duo aduersa promōtoria ex italia cenys. Et sicilia pelorum. xij. stadiorū interuallo. Vnde rhegium. xij. passuum. inde appennini sylua. Promontoriū leucopetra. vij. Mil. passibus. Ab ea locri cognominati: a promōtorio zephiro absūt a filaro. ccc. iij. M. & icluditur europę sinus primus: in eoq; maria nuncupāt. Vnde irrumpit atlāticum ab alijs magnum: qua intrat porthmos a gręcis. a nobis gaditanum fretum cū intrauit. Hispanum quaten⁹ hispanias abluit. Ab alijs ibericum aut balearicum. Mox gallicum: ante narbonensem provinciā: hīc ligusticum. Ab eo ad siciliam isulam thuscum qđ ex gręcis alijs notium: alijs thyrrēnū: e nostris plurimi iferum vocant. Vltra siciliam quod est ad salentinos aufonium polybius appellat. Erathostenes aut inter hostium oceani & sardiniam quicquid est sardonum. Inde ad siciliā tyrrēnus. Ab hac cretam vsq; siculum: Ab ea creticum. Insulę per hęc maria primę oim pityusę a gręcis dictę a frutice pineo: nunc ebusus vocatur: vtraq; ciuitate fœderata angusto freto iterfluente. patent. xliij. M. passibus absunt a dianio: septigentis: stad. totidem dianium per continentem a carthagine noua. Tantundem a pityusis i altum baleares duę: & sucronē versus colubraria. Baleares funda bellicosas gręci gymnalias dixere. Maior. c. M. p. est lōgitudie: circuitu vero. cccclxxx. M. Oppida habz ciuium romanorum palmā & pollentiam latinorum ciuium: & tucini quod fœderatum bochoruz fuit. ab ea. xxx. M. p. distat mior: longitudie. lx. M. circuitu. M. cl. passuū Ciuitates habet Iamonē saniseram: magonem: a maiore. xiiij. passuum i altum abest capraria: isidiosa naufragijs: & e regiōe

Angerona
apud Ro. vti
harpocrates
apd egyptios

Urbis romę
xiiij. regiōes

Vel longai

Vel taurianū.

palmę vrbis meraria ac triquadra parua Hānibalis. Ebusi terra serpentes fugat: colubraria parit. Iō infesta omnibus nisi ebusitanā terrā inferētibus: grāci ophiūsā dixere: nec cuniculos Ebusus gignit populātes balearium messes. Sunt aliæ. xx. ferme parua mari vadoso. Gallia autem hinc ora in rhodani hostio metina: mox quæ blascon vocat: tres stochades a vicinis massiliensibus dictę ppter ordinem quas itē nomināt singulis vocabulis pten: & mesen: quę & pōponiana vocat tertia hype. Ab ijs sturium: phoenice: phila: lero: & lerina aduersum antipolim: in quā vergoani oppidi memoria.

De Corsica.

CA. VI.

Corsica insula. N ligustico mari est corsica: quā grāci cyrnon appellauere: sed thusco ppior a septētrione in meridiē plecta: longa passuum centum quinquaginta. M. lata maiore ex parte. l. Circuitu. cccxxij. M. Abest a vadis volateranis. lxiij. m. p. Ciuitates habz. xxxiiij. & colonias maria nā a Mario deductā: aleriā a dictatore Sylla. Citra est oglosa. Intra vero. lx. M. passibus a corsica planaria specie dicta æqualis freto: ideoq; nauigijs fallax: amplior vrgo & capraria: quā gręci ægilon dixere. Itē igiliam & dianium: quam Artemissiam: ambæ contra cosanum littus: & contra littus harponę: meneria: colubria: venaria: ilua: cum ferri metallis circuitu. c. passuum. a populonia. x. M. a gręcis etalia dicta: ab ea planasia. xxxix. M. ab ijs vltra tyberina ostia in antiona: astrua: mox palmaria: finonia: aduersum formias pōtiæ. In puteolano aut sinu pandataria: pchyta nō ab Aeneæ nutrice: sed quia pfusa ab ænaria erat. Aenaria ipsa a statione nauii. Aeneæ Homero inarimæ dicta: gręcis pythecusa: nō a symia: multitudie (vt aliq existimauere) s; a figulinis pythos doliū. Inter pau silpiū & neapolim: megaris: mox a surrēto. viij. M. passibus distātes Tyberij principis arce nobiles ca preæ circuitu. xl. m. pass. ex. leuchotea. Extra quem cōspectū pelagus africā attingens. Sardinia min⁹ ix. mil. passibus a corsicæ extremis etiānum angustias eas arcentibus insulis paruis: quę cuniculariæ appellatur. Itemq; phitonis fossē: a quibus fretum ipsum taphros nominatur.

Corsica insula.

Prochyta in sula apcheo i. effundo dicta. Aenaria vñ Velarine.

De Sardinia.

CA. VII.

Sardinia ab oriente patēs. clxxxviij. m. passuū ab occidēte. clxx. milia: a meridie. lxxiiij. milia. a septētrione. cxxij. Circuitu. d. lxiij. milia. abest ab africa calaritano pmōtorio ducēta milia. a gadibus quattuor deciescētena habet: & a gorditano pmōtorio duas insulas qvo catur. Herculis a sulchensi enosina: a calaritano ficaria. Quid hand pcul ab ea etiā beleria das ponūt: & collodē: & quā vocāt heras lutra. Celeberrimi in ea populorū iolēses: Balari: corfi. Op pidorū. xiiij. sulchitani: valētini: neapolitani: bocēses: calaritani ciuius romanorū: & norēses. Colonia aut vna: q vocat ad turrim libysonis. Sardinia ipsa Timeus sandaliatin appellauit ab effigie soleæ. Myrsilius ichnusa a similitudine vestigij. Contra pestanum sinum leucasia est a syrenelibi sepulta ap pellata. Contra veliā pōtia & ifacia: vtracq; vno nomine æ notrides: argumentū possessē ab ænotrijs italie: & contra vibonē parua quæ vocatur ithacefiæ vliissis specula.

Sardinia: sandaliatis ichnusa.

De Sicilia.

CA. VIII.

Verum ante omnes claritate Sicilia Sicania a Thucydide dicta: Trinactia a pluribus aut triquetra a triagula specie. Circuitu patens vt auctor ē agrippa. d. cxviij. mil. passib⁹ quodā brutio agro cohærēs: mox interfuso mari auulsa. xij. mil. in longitudinē freto. In latitu dinē aut mille quingēti. Iuxta columnā regiā ab hoc dehiscendi argumēto rhegiū grāci nomen dedere oppido in margine italie sito. In eo freto ē scopulus scylla. Item caribdis. Mare vorticosum. Ambo clara sequit. Ipsius triquetra vt diximus pmontorium pelorus vocat aduersus scyllam vergēs in italiā. Pachinū in gręciā. cxliij. mil. ab eo distāte pelopōneso. Lylibeū in africā. clxxx. mil. interuallo a Mercurij pmontorio: & a calaritano sardinię centū viginti mil. Inter se aut hæc pmontoria late distāt his spatijs. Terreno itinere a peloro pachinū. clxvi. mil. passus. Inde lilybeū. cc. mil. Inde pelorū. clxx. m. colonię ibi vrbes ac ciuitates. lxxij. A peloro mare ionū ora spectāte oppidum messana ciuiū romanorū: q mamertini vocatur: Promōtorij drepanū: colonia taurominiū: quę antea naxos. Flumē asines. Mōs ætina nocturnis mirus incēdijs. Crater ei⁹ pater ābitu stadia. xx. Fa uilla taurominiū & catinā vsq; puenit feruēs. Fragor vero ad maronē & gemellos colles Scopuli tres cyclopū portus vliissis. Colonia: catina: Flumina symethū: terias. Int⁹ lestrigoni cāpi. Oppida leōtini megaris: amnis pāthagies: Colonia syracusē cū fonte arethusa. Quāq; & temenitis: & acchidemisa: & margea: & cyane militiæ fōtes in syracufano potātur agro: portus naustachmus: flumē elorus. pro montoriū pachynū: a qua fronte sicilię flumē hirminiū: oppidū camarina: fluu⁹ gelas. oppidū agre gas: qd agrigētū nostri dixere. Thermæ colonia: atys hypsa & selinus. Oppidū lilybeū: ab eo pmō torium drepana: mons erix. Oppida pāhormū: selynus hymera cū fluuio cephalaedis: aleuntinū agathyrsū: tyndaris colonia. oppidū mile. Et vñ cepim⁹ pelorus. Intus latine cōditionis ceturipini: nesti ni: ægellani. Stipēdiarij aliorini: ætnēses: agyrini: acestei: acrēses: bidini: citarij & cirdini drepanita ei.

Sicilia cui Sicania Trinactia triqtra dicta sicilia alias brutio italie agro cōiuncta fuit. Scylla & caribdis insicu lo freto. Scicilie tria pmontoria.

Laii Plynii secundii naturalis historie.

ni:ergetini:ecestiens:erecini:antelle tini:edini:engaini:gelani:galateni:halesini:ennēses:Hyble-
enses:herbitēses:& herbēses:heubulēses:helicyēses:hadranitāi:imacarēses:hypanēses:ietēses:mutu-
stratini:magellini:murgētini:motyēses:mēanini:naxinonij:petini:paropini:terap hitiēses:semelli ta-
ni:scherini:selinūti:symeti:j:tallariēses:tissinēses:trio calini:triraciēses:zāclei messeniorū.Horū in si-
culo freto sūt isulæ in africā versę gaurōs:melita:a cameria.lxxxiiij.m.pāssib⁹ a lilybeo.cxiiij.Cofyra:
hieronefos.Cænegalatha:Iopadusa:ēthusa:q̄ alij egusā scripserūt.Bucinona ētnę& asolūte.lxxv.m.
osteodes:contraq; paropinos vstica. Citra vero siciliā ex aduerso metauri amnis.xxij. ferme passuū
ab italia.vij.æolię appellatę. Eędē lipareoz & ephestia des a gręcis a nostris vulcāni.Æolię q; Ae-
olus iliadis tēporibus ibi regnabat. ¶ De lipara. CA.VIII.

Aeoliæ isule
vij ab æolo
dictę.

Lipara
Hiera.
strongyle.

Dydime
ericusa
Phœnicusa.
euonymus.

Lipara cum ciuitū romanorū oppido dicta a liparo rege. Cui successit Aeolus: ātea lōgonis
vel meligunis vocitata abest.xij.m.p.ab italia ipa circuitu paulo minori. Inf hāc & siciliā
altera antea therasia appellata nūc hiera:ga sacra vulcano est. Colle in eā nocturnas euo-
mēte flāmas. Tertia strongyle a lipara mille passus ad exortū solis vergēs: in qua regnauit
Aeolus: q; a lipara liquidiore flāma tm̄ differt. Cuius fumo qui nā flaturi sint venti in triduum p̄dice
re incolę traduntur. Vnde Aeolo ventos paruissē existimatū. Quarta didyme minor q̄ lipara. Quin-
ta ericusa. Sexta phœnicusa pabulo p̄ximarum relicta. Nouissima/eademq; minima euonymus.
Hactenus de primo europæ sinu.

¶ De locris Italię Fronte.

CA.IX.

locri magna
gręcia.

Locris Italię frōs incipit: magna gręcia appellata: in tres sinus incedēs aufonij maris: quo
niā aufones tenuere primi. patet. lxxxij. m. passuum vt auctor est Varro. Plæriq; lxxxij. m.
fecere. In ea ora flumina innumera: s; m̄moratu digna locan⁹: sagra: & vestigia oppidi cau-
lonis: mystia: consulinum castrum: carcinum: quod esse longissimum italię p̄montorium
aliqui existimant. Dein sinus & scyllatium & scylletium atheniensibus cum conderent dictum: quē
locum occurrēs therineus sinus peninsulam efficit: & in ea portus qui vocatur castra Hānibalis: nūc
q̄ angustiore italia. xx. m. passuum latitudo est. Itaq; Dionysius māior intercisam eo loco adijcere si-
cilię voluit. Amnes ibi nauigabiles cæciños: crotalus: semirus: arocha: targinēs. Oppiduz intus peti-
lia: mons clibanus: p̄montorium lacinium: cuius ante oram insula. x. m. p. a terra discoron. altera ca-
lypsus quā ogygiam appellasse Homerus existimatur. Pręterea tres sirenussę. Meloeffa ipsum a cau-
lone abesse. lxx. m. passibus prodit Agrippa.

¶ Secundus europæ sinus.

CA.X.

Lacinio p̄montorio secūsus europæ sinus incipit: magno ambitu flexus: & acroceranionio
epyrifinitur p̄montorio: a quo abest. lxxv. m. passibus. Oppidum croto: amnis næethus.
Oppidum thurium inter duos amnes crathin & sybarin: vbi fuit vrbs eodem nomine: Si-
militer est inter syrin & acirin heraclea aliqñ syris vocitata. Flumina thalādrum: casuentū
Oppidum metapontuin: quo tertiā italię regio finitur. Mediterranei brutiorum aprustani tantuz.
Lucanorum aut hinc atinates: buxetini: eburini: grumentini: potentini: fontini: syriini: tergilani: vrsē-
tini: volsentani: quibus numestranij iunguntur. Pręterea interisse thebās lucanas Cato auctor est. Et
pandosiam lucanorum urbem fuisse Theopompus. in qua Alexāder epirotes occubuit. Cōnectitur
secunda regio amplexa hirpinos: calabriā: apuliam: salētinos. ccl. M. sinu qui tarentinus appellatur
ab oppido laconum in recessu hoc intimo: sito cōtributa eo maritimā coloniā: quę ibi fuerat. Abest.
cxxxvi. m. p. a lacinio p̄montorio aduersam ei calabriam in peninsulam emittens. Græci messapiem
a duce appellauere. Et ante peucetiā a Paucetio Oenotri fratre. In salētino agro inter p̄mōtoria. c.
M. passuum intersunt. Latitudo peninsulę a tarēto brūdusium terrenō itinere. xxxij. m. passib⁹ ptz:
multoq; breuius a portu sasina. Oppida per cōtinentem a tarento varia. Cui cognomē apule: messā-
pia: aletium. In ora vero senonū gallipolis: quę nunc est anxā. lxiij. m. passibus a tarēto. Inde. xxx.
mil. p̄mōtorium quod acran iapygiā vocāt: quo longissime in maria excurrit italia. Ab eo hasta op-
pidum & hydruntum. x. mil. ac. ix. passuum ad discrimen ionij & adriatici maris: quia in gręciā bre-
uissimus transitus. Ex aduerso appollonia oppido latitudine itercurrētis freti. Cētū milianō ampli⁹
passuum. Hoc interuallum pedestri cōtinuare trāsitu pontibus iactis primum Pyrrhus epiri rex co-
gitauit Post eum. m. Varro cū classibus Pompeij pyratico bello pręesset. Vtrunq; alię impedire cu-
rę. Ab hydrunte soletum desertum. Dein fratuertiū: portus tarētinus: statio militum lupia: balese
sum celium: Brundusium. l. mil. passuum. Ab hydrunte: in primis italię portu nobile ac velut certio-
re: transitu: sicuti longior excipiente illyrica vrbe dirrachio. ccxx. m. traiectum brundusio contermi-
nus pediculorum ager nouem adol escētes totidemq; virgines ad illyris. xiiij. populos genuere. Pe-
diculorum oppida rhudia: egnatia: barion: ante iapix a Dedali filio a quo & iapygia: amita pactius;

Pyrrhi
excogitatio.

aufidus: ex hirpinis mōtibz canusium prēfluens. Hinc apulia dauniorz cognomine a duce Diomedis focero. In quā oppidum salapia Hānibalis meretricio amore inclytum: Sipōtus: vria: amnis cerbalus Dauniorum finis: Portus agasus. Promōtoriū mōtis gargani: a salētino / siue iapygio. cxxxiiij. milibus passibus ambitu gargai porus garganæ: lacus pātanus: flumen portuosus frento: teanū apulorum. Itēq; latinum. Cliternia: tiernus amnis. Inde regio frētana. Itaq; apulorū genera tria. Teani a duce Gares: Lucani qui subacti a calchātæ tenuere loca: quē nunc tenēt etinates. Dauniorū prēter supradicta colonie luccia: venusia. Oppida canusius: harpi aliquādo hargos hippium Diomede cōdente. mox hargirippa dictum. Diomedes ibi deleuit gētes: monadorū / dardorūq; & vrbes duas quē in puerbij ludricū vertere apinā & tricā. Cētera intus. In secunda regione hirpinorū colonia vna beneuentum auspiciatius mutato nomine: q̄ quondā appellata maleuentū: aufeculani: aquiloni: abel-
linates cognomine. ptopi: cōpsani caudini: ligures qui cognoiant cornelani: & qui bebiani: vescella-
ni: deculani: aletriini: abellinates: cognoiat marfi: atrani: ecani: alfellani: artinates: Arpani: Borcani: collatini: corinēses: & nobiles clade romana cānenses: dirini: forētani: genusini: herdorieneses. Hyrini larinaces cognomine frētani: etinates: ex gargano mateolani: nerecini: matini: tubustini: siluini: strapelini: turmatini: vibarnates: venusini: vlurtini: Calabroz mediterranei egetini butūtinēses: deciani brumbestini: narbonēses: sturnini: tutini: Salētinorū aletini: basterbini: ineretini: valetini: veretini.

beneuentum
quondam
maleuentus.

¶ Regio Italię quarta.

CA. XI.

S Equitur regio quarta gētium vel fortissimarū italię in ora frētanorū a tiferno flumē triniū portuosum. Oppida histonium: buca: orthona: aternus ānis. Intus anaxini cognomine frētani: carētini: supernates: & infernates: lāuenses. Murcinorū teatini. Pelignorū corfiniēses supequani fulmonēses. Marforū anxātini: atinates: succētes: lucētes: marruij. Albēsum alba ad fucinum lacū. Aegculanorū cliternini: carseolani. Vestinorū angulani: pinnēses: peltuinates: quibus iungūtur aufinates: cismōtani. Sānitiū quos fabellos & grēci faunitas dixere. Colonia bouianum vetus: & alterū cognoie vndecumanorū: aufidenates / efertini / fagi / fugali / ficolēses / sepinales / treuētiates. Sabinorū amitermini: curēses: forū Decij: forū nouū: fidenates iteremnates: nurfini: nomētani. Reatin: trebulani qui cognoiantur mutusci & qui fuffenates: tyburtes tarynates. In hoc situ ex aquiculis interiere comini: tadiates: acedici: alfaterni. Gelian⁹ auctor est lacu fucino haustū marforū oppidum alchippe cōditum a Marfia duce lydorū. Itēvticiorū in piceno deletū a romanis Valerianus Sabini (vt quidā existimauere) a religione & deorū cultu seuini appellati velinos accollūt: lac⁹ roscidis collib⁹. Nar amnis exhaurit illos sulphureis aquis. Tyberin ex his petēs repleto mōte fisco lo labens iuxta vacunę nemora & reate in eisdē conditus. Et ex alia pte anio in mōte trebanorū ortus lacus tris amoenitate nobiles qui nomē dedere sub laqueo defert in tyberim. In agro reatio cutylæ lacum in quo fluctuet insula italię vmbilicum esse. M. Varro tradit. Infra sabinos latius est: a late re picenum: a tergo vmbria apēnini iugis sabinos vtrinq; vallantibus.

Nar sulphureus.
Reate italię
vmbilicus. i.
medium

¶ Quinta regio.

CA. XII.

Q Vinta regio piceni est quōdam vberime multitudinis. ccclx. M. picētium in fidē Ro. populi venere. Orti sunt a sabinis voto vere sacro. Tenuere ab atero amne: vbi nūc ager hadrianus: & hadria colonia a mari. vij. m. passuū flumē vomanū: ager prætutianus palmen sisq;. Itē castrum nouū: flumē batinum: truentum cū amne: quod solum liburnorum in italia reliquum est. Flumina albulates: suinum: heluinum: quo finē prētuciana regio: & picentium incipit. Cupra oppidum: castellum firmanorum. & sup id colonia asculum piceni nobillissima. Intus nobana. In ora clauana: potētia: numana a ficulis cōdita. Ab isdē colonia ancon apposita p montorio cumero in ipso flectētis se ore cubito a gargano. clxxxliij. m. passibus. Intus auximātes: veregrani: cingulani: cuprenses cognomine mōtani: salariēses: pausulani: plyniēses: ricinēses: septemipedani: tollētinates: triacenses cum vrbe saluia: polentini.

Hadria vrbs

¶ Sexta regio.

CA. XIII

Vngitur hic sexta regio vmbriā cōplexa: agrūq; gallicū circa ariminū. Ab ancone gallicā ora incipit togata gallia cognoie siculi & liburni plurimi eius tractū tenuere i primis palmensem prætutianū adrianūq; agrum. Vmbri eos expulere: hos hetruria: hāc galli. Vmbriorum gēs antiquissima italię existimatur: vt quos vmbrios a grēcis putāt dictos: q; inūdtione terrarum hymbribus superfuissent. Trecenta eorū oppida tusci debellasse reperiunt. Nunc in ora flumē esis: senogallia: metaurus fluuius: colonia fanum fortunæ: pisaurum cum amne. Et itus hispellum tudet. De cētero amerini: attidiates: asirinales: arnates: æsinates: camertes: casuētini: carfulani: doiates: cognomine salētini: fulginates: foroslāminiēses: forosuliēses cognomine cōcubiēses: forobremitani: forosempronieēses: inginini: iterānates cognoie nates: meuanates: meuanionenses:

vmbri italię
antiquissimi.

e ij.

Latii Polyonii secundae naturalis historiae.

matilicates: narnienses: quod oppidum nequinum ante uocatum est: nucerini cognoscere fauonienses: & camellani: otricoli: ulani: ostrani: pitulani cognoscere pisuertes & alij: mergetini: pestini: setinates: farcinates: spolethini: suareani: festinates: suillates: sadinates: trebates: tuscani: tibernates: cognoscere tyburini: & alij time taurenses: uestionicates: vrbintates cognoscere metaurenses: & alij hortenses: vettonenses: vidinates: viuetani In hoc situ iteriere feliginates: & quod clusiolu tenere: supra iterianani: & saranates cum oppidis acerris quod vafri cognoscere abanum. Turocelo quod vetriolu. Item sollinates: furiates: fallienates. Apinates iteriere & arienates cum crinouolo: & vlsidicani: & plageses: pisiates. celastini. Ameria: supra scripta Cato ante per bellum condita annis. d. cccclxiiij. perdidit.

¶ Octaua regio.

CA. XIII.

Bononia
vrbs alias fel
sina.

Octaua regio determinatur arimino: pado: appennino. In ora fluuius crustuminus: ariminum colonia cum amnibus arimino & aprusa. Fluuius hinc rubico quodam finis italique. Ab eo sapis: & vitis: & anemo. Rauenna fabinorum oppidum cum amne besede ab acone. cis. m. passibus: nec pcul a mari vmbrosi: butrii. Intus colonia bononia fessina vocata: cum princeps heturiae esset. Brixillum: mutina: Parma: placetia. Oppida Cefena: claterna: foroclodis: liuij. Popilius truetinorum: Cornelij: licinij: fauetini: fidetini: otesini: padinates: regieses a Lepido: solonates: saltusque galliani cognominantur: aquinates: tanirani: velitates cognoscere veteri: regiates: vrbinales. In hoc tractu iterierunt boij: quorum tribus. cxij. fuisse auctor est Cato. Item senones qui ceperant Romam.

¶ De Pado flumine.

CA. XV

Padus graece
erydanus.
Phaeton in
padu corrui
Padus. xxx.
auctus.
fluminibus.

Padus e gremio vesuli montis celsissimum in cacumine elati finibus ligurum gabiensium visedo fonte pfluens condescit sese cuniculo: & in foro vibiensi agro iterum exoritur: nulli animi claritate inferior a graecis dictus eridanus: ac poena Phaetontis illustratus. Augetur ad canis ortus liquatis niuib: agris quod naugij torretior: nil tamen ex raptu sibi vendicant. Atque ubi liquit agros: vbertate largior. ccc. m. passibus a fonte addes meatu duodenaginta. Nec amnes tamen apennios alpinosque: nauigabiles capiunt: sed lacus quoque immesos in eum sese exonerantes omni numero. xxx. flumina in mare adriaticum defert. Celeberrima ex istis apennini latere iactant: tanarus: trebia: placetinum: tarus: vicinia: gabellum: feulterna: rhenum. Alpiu vero stura: morgu durias duas: cessiten: ticinum: labrum: abdua: oliu: mintium. Nec alius amnius tam breui spatio maioris incrementi est. Vrges quippe aquarum mole: & in profundum agitur. Grauis terrae quod deductus in flumina: & fossas inter rauennam altinumque passuum. cxx. m. tamen quia largius vomit septem maria dictus facere. Angusta fossa rauennam trahitur: ubi padusa vocatur: quodam messanici appellatus. Proximum inde hostium magnitudine portus habet: qui vatrei dicitur. Quo Claudius Caesar e britania triumphans praegradi illa domo verius quod naue intrauit hadriam. Hoc ante eridanum hostium dictus est: ab alijs spineticum ab vrbe spina: quae fuit iuxta: pualens & delphicis creditum est thesauris condita a Diomede. auget ibi padum vatreus amnis ex foro cornelienis agro. Proximum inde hostium caprasiae: dein sagis: dein volane: quod ante olane vocabatur. Omnia ea fossas fluminaque primi asagi fecere: tuscie ego: sto amnis impetu per transuersum in hadrianorum paludes: quod septem maria appellant: nobili portu oppidi tuscorum atriae a quo atraticum mare ante appellatum: quod nunc hadriaticum. Inde hostia plena carbonaria ac fossiones philistiniae: quod alij tartarum vocant. Omnia est philistiniae fossae abvndatione nascuntur: accedentibus atque ex tridentinis alpibus & vigifono expatavinorum agris. Parse eorum & proximum portum facit brudulum: sicut edrone Medoaci duo: ac fossa clodia. His se padus miscet: ac per hanc effundit plerumque: ut in aegypto nilus quod vocatur delta triquetrumque figuram in alpes atque oram maris facere possit. Itaque. ij. m. circuitu. Pudet a graecis italiae ratione mutuari. Metrodorus Tamen Septius dicit. Quoniam circa fontem arbor multa sit picea quae pades gallice vocatur padus hoc nomen accepisse. Ligurum quidem lingua amnem ipsum bodincum vocari: quod significet fundo carerem. Cui argumento adest oppidum iuxta industriam vetustum nomine bondicomagum: ubi praecipua altitudo incipit.

¶ De italia traspadana regio nona.

CA. XVI.

Paludes se
ptem maria

Cur padus
dictus.
Padus
bodincus di
ctus.

Eporedia
Oppidum

Mediolanum
ab insubribus
conditum.

Traspadana appellatur ab eo regio nona tota in mediterraneo: cui maria cum fluctuoso alio ipso portat. Oppida ubi fori: segusio. Coloniae ab alpiu radicibus augusta taurinorum: antiq ligurum stirpe: inde nauigabili pado. Dein salasorum augusta portoria iuxta geminas alpiu fauces graias atque poeninas. His poenos: graijs Hercule Transisse memorant. Oppidum eporedia sybillinis litteris a po. ro. conditum. iussu. Eporedicas. h. galli bonos equorum domitores vocant. Vercellae libinorum ex Salvis ortus: nouaria ex verramocoris vocatorum: hodieque pagos: Non (ut Cato existimat) ligurum ex quibus leui & marici condidere ticinum non pcul a pado. Sicut boij trasalpes perfecti laudem poeiam. Insubres mediolanum. Orobiorum stirpis esse Comum: atque Bergomum: & liciniforum: & aliquos circa populos auctor est Cato: sed originem gentis ignorare se fatetur: quam docet Cornelius Alexander ortam a graeca interpretatione etiam nomine vitam in montibus degentibus. In hoc situ iteriunt oppidum orobiorum barbarum: unde bergomates Cato dixit ortos etiam perdet se altius quod fortunati sitos. Interiere & Caturiges

insubrum exules: & spina supradicta. Itē melpū opulentia præcipuum. qđ ab insulibus & boijs & se nonibus deletū est: eo die quo Camillus veios cepit: vt nepos Cornelius tradit.

¶ Venetia decima regio.

CA. XVII

Sequitur decima regio italiæ hadriatico mari apposita: Venetia cui⁹ Fluuius filis ex mō-
tibus taurisanis. Oppidū altinum: flumē liquentia ex mōtibus opiterginis: & portus eo-
dem noie: colonia cōcordia: flumē & portus roma tinū: tiliauetum maius minusq: anassū:
quo varamus defluit: alsa: natifo cum turro. pfluēte agleia colonia. xij. m. passibus a mari
sitā. Carnorū hęc regio iunctaq: regioni lapidum: amnis timauus: castellū nobile vino pucinū. Terge
stinus sinus: colonia tergeste. xxij. m. p. ab aquileia: vltra quā sex milia passuum formio amnis. Ab ra
uenna. clxxxix. passibus: antiquus auctā italiæ terminus. Nunc vero istriæ quā cognōiatā tradunt a
flumine istro in adriā effluēte e danubio amne eodēq: istro ex aduerso padi fauces: cōtrario eorū per
cussu mari interiecto dulcescente pleriq: dixere salso: & nepos Cornelius etiā padi accola Nullus. n.
ex danubio amni in mare hadriaticum effunditur. Deceptos credo: qm̄ argo nauis flumine in mare
hadriaticum descendit: nec pcul tergeste. Nec iam cōstat quo flumine. Humeris trauectā alpes di-
ligentiores tradūt. Subijce aut istro: dein sao: dein panporto: cui nomē ex eā causa est inter emonam
alpesq: exorienti.

Timanus
fluuius

Argo nauis

¶ De istria

CA. XVIII.

Istria vt peninsula excurrit. Latitudinē ei⁹. xl. m. passuum: circuitum vero. cxxij. m. p. des-
ce quidā. Itē adherētis liburniæ & fanatici sinus. Alij liburniæ. clxxx. m. Nonnulli in fanati
cum sinum iapidia p. mouere: a tergo istriæ. cxxx. m. passuum. Dein liburniā. cl. m. fecere:
tuditanus qui domuit istros in statua sua ibi inscripsit ab aquileia ad titiū flumē stad. cc. m.
Oppida istrię cinium romanorū agida: parētium. Colonia pola: q̄ nunc iulia pietas quōdā colchis
cōdita. Abest a tergeste. c. m. n. p. mox oppidū nefactiū: & nunc finis italię fluui⁹ arsia. Polā ab āconā
traiect⁹. cxx. M. Passib⁹ est. i mediterraneo regiōis decime colonia cremona: brixia cenomānorū
agro. Venetorū autem attestā & oppida accelum: patauini: opitergiū: belumiū: Vicetia: mātua thu
schorū trās padū sola reliqua. Venetos troiana stirpe ortos auctor est Cato. Cenomanos iuxta massiliā
habuisse. In volsis Feltrini: & tridētini: & bernēses. Rhetica oppida rhetorū: & euganeorū Veronā
iuliēses carnorū. Dein quos scrupulose dicere nō attineat: alutreses: asseriates: flamonieses: vanieses:
& alij cognōie culici: foro iuliēses cognōie trāspadani: forētani: nē diuates: quarqueni: taurisani cogiē
ses: varuani. In hoc situ interiere p orā iramine: pellaō: pasitiū: ex Venetis atina: & cælina: carnos: se
geste: & ocrā. Tauriscis noreia. Et ab aquileia ad duodecimū lapidē deletū oppodū etiā inuito fena-
tu a. M. Claudio. L. Marcello. L. Piso auctor est. In hac regione & .xi. lacus inclyti sunt: anesq: eorū
partus aut alūni si mō acceptos reddūt: vt abduā larius: ticinū verbanus: mintiū benacus: ollui⁹ febi
nus: lābrum eupilis: oēs incolas padi. Alpes i longitudinē. x. M: passuum patere a supero mari ad in-
ferū Cælius tradit. Timagenes. xxij. M. passuum deductis in latitudinē. Cornelius Nepos. c. M. T. Li
uius tria. M. stadiorū: vterq: diuersis in locis. Nā & centū milia excedunt aliquādo ibi germaniā ab
italia submouēt. nec. lxx. m. explēt: reliqua sui parte glaciali veluti nature p. uidentia. Latitudo italię
subter radices earū a varo p vada sabacia taurinos: Comum: Brixia: Veronam: Vicetiam: opitergiū:
aquileiam: tergeste: polam: arsiā. d. cxlij. m. p. colligit.

Venetia tro
ianis orti.

¶ De alpiis & gentibus alpinis.

CA. XIX

Nicolæ alpiū multi populi: s; illustres a pola ad tergestis regiōē: secusses: subocrini: atali:
menocaleni: iuxtaq: carnos quondā taurici appellati: nūc morici. His cōtermīni rheti &
vindelicī oēs in multas ciuitates diuisi. Rhetos thuscorū plem arbitran⁹ a gallis pulsos du
ce Rheto. Verso deinde italiā pectore: alpiū latini iuris euganeæ gentes quarū oppida
xxxij. enumerat Cato. Ex ijs triūpilini uenalis cum agris suis populus. Dein canuni: cōpluresq: simi-
les: finitimis attributi municipijs. Leopōtios: & salafos tauriscæ gentis idē Cato arbitraf. Cæteri fere
lepōtios reliētos ex comitatu Herculis interpretatiōe græci noīs credunt: præuultis intra sinus alpiū
niue membris: eiusdem & graios fuisse positos in trāsitu: Graiarum alpiū incolas pstantesq: gene-
re euganeos inde tracto noie. Caput eorum steonos: rhetorum vērōnes. farunetesq: orth⁹ rheni am-
nis accollunt. Lepōtiorum: qui viberi vocātur: fontem rhodani eodem alpiū tractu. Sūt prætereā
latio donati incole: vt octodutēses & finitimī ceutrones: cottianę ciuitates: Caturiges & caturigibus
orti: vāgeni: ligures: & qui mōtani vocātur. Capillatorumq: plura genera ad cōfiniū ligustici maris.
Non alienum videtur hoc loco subijcere inscriptionem e trophæo alpiū quę talis est. Imperatori
Cæsari diui filio Augu. pōtiferi maximo imper. xiiij. tribunitię potestatis. Senatus populusq: Ro. q
eius ductu auspicijsq: gentes alpinę omnes: quę a mari supero ad inferum ptinebant: sub imperiū
Po. Ro. sunt redactę. Gētes alpinę deuictę: triumphalini: canuni: vērōtes: venonetes: hisarci: breuni:
eiij.

Laii Plynii secundi naturalis historie.

Collocantes
vel collucos
nes.

naunes: focunates: vindelicor: gētes: quattuor: cōsuānetes: virucīnates: licates: cattenates: abisōres: rugusci: suanetes: colocanes: brixentes: lepōtij: iuberi: nauuates: seduni: varagri: salassi: acitauones: medulli: vceñi: caturiges: brigiani: fontiontij: ebrodūtij: nemaloni: epemnates: esubiani: vcamini: gallicē: triulatti: edūni: vergunni: eugituri: nemeturi: oratelli: verusi: velauni: suetri. Nō sunt adiectæ cōtiane: ciuitates. xij. quę nō fuerāt hostiles: s; itē attributę: municipijs lege pōpeia. Hęc est italia dijs sacra: hęc gentes eius: hęc coppida populorū. Sup hęc litalia q̄. L. Aemilio Paulo. C. Statilio Regulo cons. nūciato gallico tumultu sola sine externis vllis auxilijs: atq; etiā tūc sine traspadanis equitib; lxxx. m. peditum. d. cc. M. armavit. Metallorum omnium fertilitate nullis cedit terris. S; interdictū id vertere consultu patrum italię parci iubentium.

¶ Illiricum.

CA. XX.

Sia gens liburnorū iungit vsq; ad flumen titium. Pars eius fuere mētores: hymani: encheleæ: dudini: & quos Callimachus peucecias appellat: nūc totū vno noīe illyricū vocat: generatim populorū paucā effatu digna aut foelicia noīa. Cōuentū scardonitanū petūt iapi des: & liburnorū ciuitates. xiiij. e qbus lacinienles: scultinos: burnistas: albonenses noīare nō pigeat. Ius italicum habēt eo cōiūctū alutę: phlanates: a qbus sinus noīatur. Lopfiyarubari: imunesq; asseriates: & ex ifulis fullinates: curictę. Ceterū p orā. oppida anefactio: aluona: flauona: tarsatica: senia: ioplica: ortopula: yegiū: argirūtuz: coriniū: enona ciuitas: paufinus: flumē telanuū: quo finitur iapidi. Insulę eius sinus cū oppidis præter supra significata: absyrtiū: arba: crexa: giffa: portunata: pharos ante. Rursus in cōtinēte colonia iadera: quę a pola. clx. m. p. abest inde xxx. M. colentum insula. xvij. hostiū titij. fluminis.

¶ Liburnia.

CA. XXI.

Liburniæ finis: & initiū dalmatiæ scardona in amne eā. lxij. m. passuum a mari. Dein tariotatum antiqua regio: & castellum tāriona. Promōtorius Diomedis: vel vt alij peninsula. His circuitu. c. m. passuum traguriū ciuiū romanorū marmore notū sicū. In quē locum Diuus Claudius veteranos misit. Salona colonia ab iadera. cccxxxix. m. passuum. Petunt in ea iura iurib; descriptis in decurias. cccxlj. dalmatę. xx. decunij. cccxxxix. ditiōes. lxix. mæzei. liij. sardiates. In hoc tractu sunt burnū: mādetriū: tribuliū. Nobilitata prælijs castella petunt ex ifulis Stæi: colentini: separi: epetini. Ab his castella pigūtia: rataneū: narona colonia. Tertijs cōiūctus a salona: lxxij. M. passuum apposita cognōis sui fluuiū a mari. xx. m. p. M. Varro. lxxxix. ciuitates eo vētitalle auctor est. Nūc ppe soli noscūt cerauni decurijs. xxiiij. daursi. xvij. desitiates. ciij. docleates. xxxiiij. deretini. xiiij. dereviste. xxx. dindari. xxxiiij. glinditiones. xliij. melcomani. xxiiij. narefij. ciij. scirtari. lxxij. siculotę. xxiiij. Populatoresq; quodā italię vardei nō amplius q̄. xx. decurijs. Præter hos tenuere tractū eū cenei partheni: hemasi: marsthitę: armisthę. Anarone amne. c. m. p. abest epidaurū colonia. Oppida ciuium romanorū rhiziniū: ascriuiū: butua: olchiniū: qđ antea colchiniū dictum est a colchis conditum: amnis dirilo: supq; eum oppidum ciuium romanorum scodra a mari. xix. m. passuum. Præterea multorū gręcię oppidorum deficiens memoria: necnō & ciuitatum validarum. Eonāq; tractu fuere labeates: enederudini: falsci: grabei: ppriæq; dicti illyri: & taulati: & pyrei. Retinet nomē in ora nymphaeum p montorium. Lyssum oppidum ciuium Ro. ab epidauro. c. M. passuum.

¶ Macedonia.

CA. XXII.

Lyssio macedonia puincia: gētes parthini: & a tergo cor: dissaretæ. Mōtes cādauiæ a dyrrachio. lxxix. m. passuum. In ora vero ciuiū Ro. epidamū colonia ppter in auspiciatum nomē a Romanis dyrrachium appellata. Flumē aous a qbusdā eas nominatū. Apollonia quondā corinthiorū colonia. vij. m. passuum a mari recedens. Cuius in finibus celebre nymphaeum accolunt barbari amātes: & belliones. At in ora oppidum oricū a colchis cōditū. Inde initiū epiri. Mōtes acrocerauni: qbus hunc europę determinauimus sinū. Oricum a salētino italię p montorio distat. lxxxv. m. passuum a tergo carnorū: & iapidum: qua se offert magnus isther.

¶ Norici.

CA. XXXIII.

Hetis iūgunē norici. Oppida eorū virunū: celeia: teurnia: aguntū: viana. Aemonia claudia flauū: soluēse. Noricis iūgunē lacus peiso: deferta: boiorū. Iā tñ colonia Diui Claudij sabaria: & oppida sacarbātia iulia.

¶ Pannonia & dalmatia

CA. XXXIII.

Abitantur inde glādifera pānonię: qua mitescētia alpium iuga: p medium illyricum a septentrione ad meridiem versa molli in dextera: ac leua deuexitate confidūt. Quę pars ad mare hadriaticū spectat appellat dalmatia: & illyricū supradictū. Ad septētriōes: pannonia vergit: finis inde danubio. In ea colonię emona: fiscia. Amnes clari & nauigabiles i da nubiū fluūt drauus e noricis violētior. Sauus ex alpib; carnici placidior. cyx. m. p. iteruallo. Drau p ferretes: ferapillos: iafos: sandrizetes. Sau p colapianos: breucosq; Populorū hęc capita. Præterea

Dirilo vel
drilo.

ariuates: azali: amâtes: belgites: carthari: cornacates: erufci: hercuniates: latouici: oferiates: varciani
môfclaudius: cui⁹ in frôte fcordici: itergo taurifci: Infula i fauo metubarris amnicarū maxia. Preter
ea ânes memorâdi: calapis i fauū ifluēs iuxta fificiâ i gemio alueo ifulâ ibi efficiēs: q̄ fegeftica appella
tur. Alter amnis bacūtius in fauū firmio oppido influit: vbi ciuitas firmiēfium & amâtinorū. In .xlv.
m. paffuum taurunū: vbi danubio mifceſ: fauus. Supra influit valdanus: vrpan⁹: & ipſi nō ignobiles.

¶ Meſia.

CA. XXV.

Dannoniæ iungitur puincia quæ meſia appellatur ad pontū vſq; cū danubio decurrēs: In
cipit a confluēte ſupradictō. In ea dardani: celegeri: tribali: trimachi: mœſi: thraces: pōto
q̄ cōtermini ſcythæ Flumina clara dardan⁹: margis: pingius: timachus ex rhodope: œſe⁹
ex hemo: vtus: eſcamus: ieterus: illyrici latitudo qua maxia eſt. cccxxv. mil. p. colligit. Lō
gitudo a flumine arſia ad flumen driniū. d. ccc. mil. a drino ad p̄montorium acrocerauniū. clxxij. m.
Agripa p̄didit vniuerſum hunc ſinum italiæ: & illyrici ambitus. xiiij. m. in eo duo maria quo diſtun
ximus ſiue inferū ſiue ionium in prima parte: interius hadriaticū: qd̄ ſuperū vocāt: inſulē in auſonio
mari p̄ter iam dictas memoratu digne nullē in ionio pauce: calabro littore ante brundifium: quarū
obiectū portus efficiſ. Cōtra apulum littus diomedea cōſpiciat monumēto Diomedis. Et altera eo
dem noīe a q̄buſdā teuthria appellata: illyrici ora mille amplius inſulis frequentat natura vadofi
maris æſtuariſq; tenui alueo itercuſantibus. Clare ante hoſtia timani calidorū fontii cū æſtu maris
creſcētium iuxta iſtorū agrum. Ciſſa pullariæ & abſyrtides graiſ dictæ a fratre mede q̄ ibi interfecto:
noīe abſyrtii: iuxta eas electridas vocauere: in quib⁹ pueniret fuſcinum: qd̄ illi electrū appellāt vni
tatis græce certiffimū documētum. Adeo vt iſs q̄s earum deſignēt: haud vnq̄ cōſtiterit. Cōtra iader
eſt liſſa. Quæq; appellatē cōtra liburnoa creteq; aliquot. Nec pauciores ticanē liburnicę. Celaduſē in
tra ſurium bubus: & capris laudata Brattia: iſſa ciuium Ro. reliqua: cum oppido pharā. Ab his cor
cyra melana cognominata: cum gnidiorū oppido diſtat. xxiij. m. paffuum. inter quā & illyricū melita
Vnde catulos meliteos appellari Calimachus auctor eſt. xxiij. M. p. Ab ea. iij. M. elaphites: in ionio
autem mari aborico. m. m. p. ſafonis piratica ſtatione nota.

Diomedea i
fula a diome
dis tumulto
dicta.

¶ CAII PLINII SECVNDI NATVRALIS HYSTORIAE LIBER QVARTVS.

¶ Sinus Claritatis Litterarum: Et Omnis Fabuloſitatis.

TERTIVS EVROPAE SINVS ACROCERAVNIIS INCIPIT MON
tibus: finitur heleſponto: amplectiſ p̄ter minores ſinus. xix. xxiij. M. paffuum. In
eo epirus: a carnania etholia: phocis: locris: achaia: meſſenia: laconia: argolis: me
galis: attica: boetia: iterumq; ab alio mari eadē phocis: & locris: doris: phthiotis:
theſſalia magnesia: macedonia: thracia. Omnis græcię fabuloſitas: ſicut & littera
rū claritas ex hoc primū ſinu effuſit. Quapropter in eo paululū cōmorabimur.
Epitos in vniuerſum appellata acrocerauniſ incipit mōtibus in ea primi chaos
nes a quibus chaonia. Dein theſproti: antigonēſes: locus aornos: & peſtifera auib⁹ exhalatio. Ceſtri
ni: perhebi: quorum mōs pindus: caſſopei: driopes: felle: hellopes: molloſſi: apud quos dodonei io
uis templum oraculo illuſtre. Tomarus mōs centum fontibus circa radices Theopōpo celebratus.

CA. I.

¶ Epirus.

Epiruſi pa ad magnesiā macedoniāq; tendens a tergo ſuo daſſarethas ſupradictos libera gē
tem: mox ferā dardanos hēt. Dardanis leuo tribali p̄tendūt latere. Et mœſicę gentes a
fronte iungunt: mædi: ac deſelete: q̄b⁹ thraces ad pōtum vſq; p̄tinentes: ita ſuccincta rho
dopes: mox & hemi vallaſ excelsitas: in epiro ora caſtellū in acrocerauniſ chimera: ſub eo
aquæ regię fons. Oppida meādria. Ceſtria flumē theſprotiæ. Thyamis colōia butrotū: maxieq; no
bilitatus ambracius ſinus faucibus ſpatioſum q̄ quor accipiēs. Lōgitudinis. xxxix. m. paffuū. Latitudi
nis. xv. M. in eū deſerſ amnis acheron e lacu theſprotiæ: acheruſia p̄fluēs. xxxvi. m. paffuum: inde & Acheron flu
mille pedū pōte mirabilis oīa ſua mirātibus: in ſinu oppidū ambracia. Molloſſorū flumina aphas: & tius.
arachthus. Ciuitas anaſtoria Lacus pādofiā. Acarnania q̄ antea curetis vocabaſ. Oppida heraclea:
echinus. Et in ore ipſo colonia Auguſti actiū cū tēplo Appollinis nobilis: ac cluitate libera nicopolita
na. Egreſſos ſinu ambracio i ioniiū excipit leucadiū lit⁹: p̄mōtoriū leucates: dein ſin⁹: ac leucadia ip
ſa peninſula quodā neritis appellata opere accolaſ abſciſa a cōtinēti ac redditavētoſ flatu cōgeriē
harene accumulatiū: q locus vocat dioryctos: ſtadiorū lōgitudine triū. Oppidū in ea lucas quodā ne
ritū dictū. Deinde acarnanū vrbes halyrea: aſtiacus: argos: amphilochiū cognominatū. Amnis ache
lous e pindo fluēs: atq; carnaniā ab etholia dirimēs: & artemitā inſulā aſſiduo terræ iuectu cōtinēti
annectens.

Vel hazilia i
ſtratos.

¶ Aetolia.

CA. II.

e liij.